KONTROLLIARUANNE

27.08.2002 nr 2-5/02/39

Riigikontrolli arvamus Justiitsministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

Tallinn
2002

Sisukord

SISSEJUHATUS **3**

1. ARVAMUSE ANDMISE LÄHTEKOHAD **4**

2. ARVAMUS JUSTIITSMINISTEERIUMI 2001. AASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE JA RIIGIEELARVE TÄITMISE ARUANDE KOHTA **6**

3. MUUD TÄHELEPANEKUD **8**

4. JUSTIITSMINISTEERIUMI SEISUKOHAD **10**

JUSTIITSMINISTEERIUMI VASTUSKIRI **12**

Sissejuhatus

Riigikontroll kontrollis Justiitsministeeriumi 31.12.2001 lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet ja riigieelarve täitmise aruannet. Raamatupidamise aastaaruande koostamise kohustus tuleneb raamatupidamise seadusest ning rahandusministri 06.12.2001. a määrusest nr 105 “2001. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine”. Riigieelarve täitmise kohta aru andmine on sätestatud 09.06.1999 vastu võetud riigieelarve seaduse § 46 lõikes 1.

Auditi toimus ajavahemikul 08.04.2002–10.05.2002 vastavalt Riigikontrolli 2002. aasta tööplaanile.

Auditit juhtis finantsauditi osakonna auditijuht Alo Lääne, töögrupis osalesid veel audiitorid Ilme Ott ja Raul Mark ning Justiitsministeeriumi siseauditi osakonna siseaudiitor Marika Torn.

1. Arvamuse andmise lähtekohad

1.1. Riigikontrolli pädevus

Riigikontrollil on riigieelarve seaduse § 47 lõike 2 kohaselt kohustus anda hinnang Vabariigi Valitsuse riigieelarve täitmise aruande kohta. Selle kohustuse täitmiseks teostab Riigikontroll majanduskontrolli (auditeid) asutuste ja isikute üle vastavalt Riigikontrolli seaduse §-le 7. Riigikontrolli majanduskontrolli (auditi) ulatus on sätestatud Riigikontrolli seaduse §-s 6.

1.2. Auditi eesmärk

Võttes aluseks Riigikontrolli seaduse § 6 lõikes 2 loetletud ülesandeid on käesoleva auditi eesmärgiks avaldada arvamust Justiitsministeeriumi 2001. aasta aastaaruande ning 2001. aasta riigieelarve täitmise aruande kohta.

Arvamust avaldades tuginetakse järgmistele põhikriteeriumidele:

- kas majandustehingud on kajastatud sisuliselt ja aritmeetiliselt õigesti;
- kas varad on tegelikult Justiitsministeeriumi omad ja võlad Justiitsministeeriumi kohustused;
- kas varad ja kohustused tegelikult eksisteerivad;
- kas varad ja kohustused on nõuetekohaselt hinnatud;
- kas tulud ja kulud on kajastatud tekkepõhiselt, õiges perioodis ja täies mahus;
- kas Justiitsministeeriumi raamatupidamise korraldus vastab raamatupidamise seaduse ja rahandusministri määrustega kehtestatud nõuetele ning heale raamatupidamistavale ulatuses, mis kehtib Eesti Vabariigi avaliku sektori asutuste puhul;
- kas tulud on kogutud ja kulud on tehtud kooskõlas Riigikogu tahtega.

Majandustoimingute õiguspärasuse, finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta me üldhinnangut ei anna, kuid toome välja olulisemad tähelepanekud.

1.3. Vastavus standarditele

Sooritasime auditi kooskõlas INTOSAI[1] auditistandarditega. Need standardid nõuavad, et audit planeeritaks ja sooritataks viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, et aastaaruanne ja riigieelarve täitmise aruanne ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Kontrollisime väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes ja eelarve täitmise aruandes esitatud näitajad, samuti analüüsisime aruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtteid ja juhtkonna raamatupidamislikke hinnanguid. Leiame, et meie audit annab piisava aluse avaldada arvamust Justiitsministeeriumi raamatupidamise aastaaruande ja eelarve täitmise aruande kohta.

[1] INTOSAI – International Organisation of Supreme Audit Institutions – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all

1.4. Vastutus aruande õigsuse ja aruande aluseks olevate majandustehingute õiguspärasuse eest

Aruandes kajastuva info õigsuse eest vastutavad minister Märt Rask ja kantsler Priidu Pärna (kuni 08.03.2002 Mihkel Oviir).

Ministri vastutus:

- valvab ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste ülesannete täitmise ning tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle[2].
- tagab sisekontrolli süsteemi rakendamise ja vastutab siseauditi korraldamise ministeeriumi valitsemisalas olevates asutustes[3].
- kontrollib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarvete täitmist ning kehtestab nimetatud riigiasutuste eelarvete täitmise kontrolli eeskirjad[4].
- kinnitab koos raamatupidamise eest vastutava isikuga oma allkirjaga ministeeriumi valitsemisala koondaastaaruande õigust[5].

Kantsleri vastutus:

- juhib ministeeriumi struktuuriüksuste tööd, koordineerib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste tegevust ja korraldab ministeeriumi asjaajamist[6].
- korraldab riigivara kasutamist ministrilt saadud volituste piirides kooskõlas riigivaraseadusega[7].

Justiitsministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsust on oma allkirjaga kinnitanud kantsler Priidu Pärna ning pearaamatupidaja Eve Küün.

[2] Vabariigi Valitsuse seadus §§ 49 ja 95
[3] Vabariigi Valitsuse seadus § 49
[4] Riigieelarve seadus § 35 lg 2
[5] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105 § 4 lg 3
[6] Vabariigi Valitsuse seadus § 53 lg 1
[7] Vabariigi Valitsuse seadus § 53 lg 9

2. Arvamus Justiitsministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

2.1. Riigikontrolli arvamus

Meie arvates, arvestades auditi ulatust on ülalmainitud raamatupidamise aastaaruanne seisuga 31.12.2001, mis näitab Justiitsministeeriumi 2001. aasta tulemiks 13 415 012 krooni ja bilansimahuks 31.12.2001. a seisuga 110 378 616 krooni, olulises osas kooskõlas Eesti Vabariigi rahandusministri 06.12.2001. a määrusega nr 105 "2001. a raamatupidamise aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine"; ning 2001. a riigieelarve täitmise aruanne, mis näitab Justiitsministeeriumi 2001. aasta kassakuludeks 164 111 207 krooni, on olulises osas kooskõlas riigieelarve seadusega[8] ja 2001. aasta riigieelarvega[9].

Aruande kohta märkust tegemata juhime ministeeriumi juhtkonna tähelepanu järgmistele asjaoludele:

2.1.1 Bilansikirje 21.2 "Annetatud kapital" moodustab 31.12.2001 seisuga 457 478 krooni. Juhime tähelepanu, et Rahandusministri määrusega[10] muudeti annetatud kapitali arvestuspõhimõtteid. Annetatud kapitalina arvestatakse ainult teistelt omanikelt (va riik) tasuta saadud põhivara. Põhivara, mis saadakse teistelt riigiasutustelt arvestatakse kapitali kirjel. Sellest tulenevalt tuleks aasta alguse ja lõpu bilansikirjed inventeerida ja ümberhinnata nii, et annetatud kapitali kirjel kajastuks ainult teistelt omanikelt tasuta saadud põhivarad.

2.1.2 2001. aasta jooksul on kuludesse kantud ja materiaalse põhivarana arvele võtmata jäänud OÜ-lt Venvaltor ostetud ventilatsioonisüsteemi ehitustööd summas 84 960 krooni.

Vastavalt rahandusministri määrusele[11] arvestatakse masinad, seadmed, inventar ja ehitusinventar materiaalse põhivarana siis, kui nende kasutamiskestvus on üle ühe aasta ning soetamismaksumus 10 000 krooni ja rohkem. Sama määrus[12] sätestab, et põhivarana võetakse arvele ka rekonstrueerimisväljaminekud, st väljaminekud, mis oluliselt pikendavad vara kasulikku tööiga, suurendavad tootmispotentsiaali, tõstavad toodangu kvaliteeti või vähendavad tootmiskulusid.

Kuna ülaltoodud kulutused vastavad neile tingimustele, arvame, et need oleks tulnud kajastada põhivarana.

2.1.3 Bilansireal 7.5 "Ettemaksed hankijatele" on kajastatud ettemaksed mitmesuguste teenuste eest summas 480 511 krooni. Vastavalt heale raamatupidamistavale[13] kajastatakse ettemaksete all hankijatele vaid varude eest tehtavaid ettemakseid. Seetõttu tuleks eelnimetatud summa kajastada ettemakstud tulevaste perioodide kuludena bilansireal 6.6 "Muud ettemaksed"

2.2. Ettepanekud

2.2.1. Soovitame bilansikirjed inventeerida ja ümber hinnata nii, et "Annetatud kapitali" kirjel kajastuks ainult teistelt omanikelt tasuta saadud põhivarad.

---

[8] Riigieelarve seadus 09.06.1999
[9] Seadus "2001. a riigieelarve"
[10] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105 § 31 lg 3
[11] Rahandusministri 18.05.2000 määrus nr 44 § 2 lg 12 p 3 (rahandusministri 17. märtsi 1995. a määruse nr 46 "Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirja kinnitamine" muutmine)
[12] § 2 lg 12 p 2
[13] ERS 6 "Raamatupidamise aastaaruande bilansi kirjete sisu" (revideeritud 2000) p 7

2.2.2. Soovitame korrigeerida põhivarade kirjet ventilatsioonisüsteemi soetamiseks tehtud kulude võrra ja amortiseerida vastavalt kehtestatud normidele.

2.2.3. Korrigeerida bilansiridu 7.5 “Ettemaksed hankijatele” ja 6.6 “Muud ettemaksed” summas 480 511 krooni.

3. Muud tähelepanekud

3.1. Olulisemad tähelepanekud

Justiitsministeeriumi majandustehingute õiguspärasuse ning finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta üldhinnangut andmata toome välja järgmised olulisemad tähelepanekud:

3.1.1. Seadusega "2001. aasta riigieelarve" määrati riigi poolt tasutavaks õigusabiks riigieelarve vahendeid summas 25 267 500 krooni, mis kulutati ära täies mahus. Õigusabi eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise korra ja tasumäärad kehtestas justiitsminister oma 30.05.2001 määrusega nr 44. Auditi käigus oleme teinud järgmised tähelepanekud:

- Aruanne, mille Eesti Advokatuuri juhatus peab nimetatud vahendite kasutamise kohta ministeeriumile esitama iga kuu kohta järgneva kuu 20. kuupäevaks[14], ei ole piisavalt ülevaatlik: aruandes on ära toodud vaid igakuiselt Eesti Advokatuurile ülekantud summad ja igakuiselt kulutatud tunnid ning summad. Aruandest ei ole tuvastatav, kui palju tunde on tasustatud tavalise ja kui palju kõrgendatud tunnitasuga.

- Ministeerium ei olnud kasutanud oma õigust kontrollida riigi poolt tasutava õigusabi vahendite kasutamist ning Eesti Advokatuuri juhatuse poolt esitatavate aruannete õigsust.

3.1.2. Riigikassa andmete põhjal kontrollisime hankijatele tehtud väljamakseid riigihanke seaduses toodud piirmäärasid[15] ületavas osas. Leidsime, et riigihanget teostamata on aasta jooksul soetatud kaupu või ostetud teenuseid järgmistelt hankijatelt:

- Villu Kõve Advokaadibüroo OÜ õigusteenus 532 416.-

  Justiitsministeerium on riigihanke tegemata jätmist põhjendanud järgnevalt: riigile 2001. aastal õigusabi osutamiseks kuulutas Justiitsministeerium välja avaliku konkursi, kuhu kutsuti osalema nii advokaadibürood kui ka muud õigusabiteenuse pakkujad. Konkursi tulemuse alusel koostas justiitsminister nimekirja riigile 2001. aastal õigusabi pakkujatest, kes vastavad riigi poolt õigusabiteenusele seatud tingimustele ning suudavad seeläbi tagada riigi heatasemeline esindamise kohtus. Nimekirjas sisalduvad kõigi kvalifitseeritud pakkujate nimed ja nende poolt enda kohta pakkumises esitatud informatsioon (valdkonnad, millistes nad õigusabi annavad, pakkuja kvalifikatsioon, tunnihind jne).

  Riigikontroll on arvamusel, et Justiitsministeeriumi poolt väljakuulutatud avalikku konkurssi riigile 2001. aastal õigusabi osutamiseks ei saa võrdsustada riigihangete seaduse alusel läbiviidava pakkumismenetlusega. Nimetatud konkursil ei ole pakkumise objektiks konkreetse õigusteenuse osutamine ning see on pigem vaadeldav potentsiaalsete pakkujate kvalifitseerimisena. Seejuures puudub aga pakkujate vaheline hinnakonkurents konkreetsele tellimusele pretendeerimisel.

- Shell Eesti AS kütus 307 189.-

Oleme arvamusel, et nende hankijate puhul oleks enne kauba või teenuse ostmist tulnud korraldada riigihankekonkurss.

[14] Justiitsministri 30.05.2001 määrus nr 44 § 6
[15] Riigihangete seadus § 2 lg 7

3.1.3. Justiitsministeeriumi raamatupidamises oli seisuga 31.12.2001 põhivarana kajastatud 17 korterit soetusmaksumusega kokku 1 737 784 krooni. Korterid on antud töötajatele ametikorterina kasutada, renti nende kasutamise maksavad elanikud 6 kr/m2 kuus.

Kolmes ametikorteris elavad seisuga 31.12.2001 inimesed, kelle töösuhe Justiitsministeeriumiga on lõppenud. Nii nende inimestega sõlmitud üürilepingud kui ka elamuseadus[16] sätestavad, et tööandja eluruumi üürileping lõppeb töösuhte lõppemisega. Kuna kahe inimese töösuhe ministeeriumis lõppes koondamisega, ei tohi vastavalt elamuseadusele[17] neid inimesi korteritest välja tõsta, andmata vastu samaväärset elamispinda.

Leiame, et antud olukorras ei kasutata riigivara selleks riigivara seadusega[18] ettenähtud otstarbel.

2002. aastal on Justiitsministeeriumil kavas nimetatud ametikorteritest kaks üle anda Õiguskantsleri büroole ja Kaitseministeeriumile seoses lahkunud töötajate töösuhte jätkumisega neis riigiasutustes.

3.1.4. Bilansikirjel 16 "Lühiajalised eraldised" kajastub summas 800 000 krooni ettemaks Riigikantseleilt e-õiguse projekti arendustööde teostamise tarvis, mille planeeritud lõpptähtaeg on september 2002. Oleme seisukohal, et riigieelarvevahendite selline ümberpaigutamine riigiasutuste vahel ei ole põhjendatud.

3.2. Ettepanekud

Riigikontroll teeb Justiitsministeeriumile järgmised ettepanekud:

3.2.1. Soovitame ministeeriumil nõuda riigi poolt tasutava õigusabi vahendite kasutamise kohta ülevaatlikumat ja täpsemat aruandlust ning kasutada oma õigust kontrollida eelnimetatud vahendite kasutamist ning Eesti Advokatuuri juhatuse poolt esitatavate aruannete õigsust.

3.2.2. Soovitame tulevikus lähtuda riigihangete seaduse § 2 lg 7-s kaupadele, teenustele ja muudele soetustele kehtestatud piirmääradest ning vajadusel viia läbi riigihankekonkursid.

[16] Elamuseaduse § 60 lg 1
[17] Elamuseaduse § 60 lg 4 p-d 1 ja 5
[18] Riigivara seadus § 13

4. Justiitsministeeriumi seisukohad

Siseminister justiitsministri ülesannetes Ain Seppik on käesolevas aruandes toodud seisukohti ja ettepanekuid kommenteerinud järgmiselt[19]:

- Ettepanek 2.2.1. Justiitsministeerium ei vaidlusta rahandusministri 06.12.2001 määrust nr 105 paragrahv 31 lg 3, ent selle konkreetse rakenduse osas teeb eraldi järelepärimise Rahandusministeeriumisse. Tulenevalt Rahandusministeeriumi vastusest järelpärimisele, teeb ministeerium vajadusel järgmise aastaaruande koostamisel tasuta saadud põhivara kajastamise kohta vastava korrektuuri.

- Ettepanek 2.2.2. Otsuse tegemisel kanda ühe keldriruumi ventilatsioonitööd kohe kuludesse, on ministeerium lähtunud asjaolust, et suhteliselt väiksema osa kogumaksumusest moodustab ventilatsioonisüsteemi enda maksumus, mis ei suurenda kinnisvara väärtust. Samas võib kogu ventilatsioonisüsteemi rajamist kajastada põhivarana ja amortiseerida järgnevate aastate jooksul.

- Ettepanekut 2.2.3. arvestatakse 2002. aastaaruande koostamisel.

- Ettepanek 3.2.1. Alates 18.04.2002. a on nimetatud justiitsministri määrus asendatud justiitsministri 04.04.2002 määrusega nr 23 (RTL 2002, 49, 686). Uue määruse kohaselt on mõõdetakse riigi õigusabi osutamiseks kulutatud aega ajapunktides (määruse § 2). Määruse § 6 lg l teise lause kohaselt tuuakse Advokatuuri juhatuse poolt Justiitsministeeriumile esitatava advokaadibüroodele riigi õigusabi osutamise eest väljamakstud tasu aruandes eristatavalt välja tsiviil-, haldus-, haldusõigusrikkumise ja kriminaalasjades riigi õigusabi osutamise ajapunktide arv ja väljamakstud tasu suurus. Samuti näeb uue määruse § 6 lg 2 ette, et Advokatuuri juhatus saadab eelneva poole aasta jooksul tehtud kõrgendatud tunnitasu maksmise otsuste ärakirjad Justiitsministeeriumile iga aasta 15. juuliks ja 15. jaanuariks.

  Kontrolli riigi õigusabi osutamise eest eraldatud vahendite käsutamisele Justiitsministeeriumi poolt 2001. a jooksul läbi viidud ei ole ning seda põhjusel, et justiitsministril ei ole tekkinud kahtlusi riigi õigusabi vahendite kasutamise ebaõigsuse suhtes. Nii nagu kogu advokatuuri majandustegevus allub ka riigi õigusabi vahendite kasutamise esmase kontrolli kohustus advokatuuri revisjonikomisjonil, kes võib vajadusel nõuda ka audiitoripoolse kontrolli läbiviimist. Kuna revisjonikomisjon ei ole riigi õigusabi vahendite käsutamisega seoses rikkumisi avastanud, siis pole Justiitsministeeriumi hinnangul vajadust ka täiendavaks ministeeriumipoolseks kontrolliks olnud. Justiitsministeerium kaalub vastava kontrolli läbiviimist 2002. a jooksul.

- Ettepanek 3.2.2. Riigile 2001. aastal õigusabi osutamiseks kuulutas Justiitsministeerium välja avaliku konkursi. Selle aluseks oli Vabariigi Valitsuse 13. septembri määrus nr 297 "Riigi lepingulise esindamise kord kohtus tsiviil-, haldus- ja kriminaalasjades", mis nägi ette riigile õigusabiteenuse korrastamise. Konkursile kutsuti osalema nii advokaadibürood kui ka muud õigusabiteenuse pakkujad. Konkursi tulemuse alusel koostas justiitsminister nimekirja riigile 2001. aastal õigusabi pakkujatest, kes vastavad riigi poolt õigusabiteenusele seatud tingimustele ning suudavad seeläbi tagada riigi heatasemeline esindamise kohtus. Nimekirjas sisalduvad kõigi kvalifitseeritud pakkujate nimed ja nende poolt enda kohta pakkumises esitatud informatsioon (valdkonnad, millistes nad õigusabi annavad, pakkuja kvalifikatsioon, tunnihind jne).

  Kütuse ostmiseks ei kuulutatud hankekonkurssi välja, sest arvestati sellega, et autokütuse hankeid hakkab korraldama Riigihangete Keskus, mis aga ei realiseerunud.

[19] Justiitsministeeriumi vastuse täistekst on esitatud käesoleva kontrolliaruande lisas, vt lk 12-15

- Tähelepanek 3.1.3. Justiitsministeerium on seisukohal, et ametikorterite osas on kogu riigis vaja kujundada ühtne lähenemine ja võtta vastu otsused nende edasise tuleviku suhtes. Seetõttu ei ole Justiitsministeerium eraldi otsustanud ühegi olemasoleva ametikorteri üleandmist enne, kui riigis tervikuna ei ole otsustatud ametikorterite edasist saatust.

Kaie Karniol
Peakontrolör
Finantsauditi osakond

JUSTIITSMINISTEERIUM

Teie 11.07. 2002. a. nr. 2-7.1-FA/02/79-3

Pr. Kaie Karniol
Peakontrolör

Meie 23 .07. 2002. a. nr. 1-2-33/566

Kommentaarid kontrolliaruande eelnõu „Riigikontrolli arvamus Justiitsministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta"

Käesolevaga esitame Teile Justiitsministeeriumi arvamuse kontrolliaruande eelnõus tehtud ettepanekute suhtes.

1. Riigikontrolli arvamuse eelnõus on tehtud kolm ettepanekut Justiitsministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta:

   1.1. Esimene soovitus on kajastada „Annetatud kapitali" kirjel ainult teistelt omanikelt tasuta saadud põhivarad.

   Justiitsministeerium ei vaidlusta rahandusministri 06.12.2001 määrust nr.105 paragrahv 31 lg 3, ent selle konkreetse rakenduse osas teeme eraldi järelepärimise Rahandusministeeriumisse. Rahandusministri määrust 18.05.2000 aastast nr.44, mis määrab väga täpselt (koos kannetega), kuidas põhivara tasuta saamisel käituda, ei ole tühistatud.

   Eelnimetatud määruste tõlgendamine on leidnud riigiasutustes laiemat kõlapinda ja tulenevalt Rahandusministeeriumi vastusest järelpärimisele, teeme vajadusel järgmise aastaaruande koostamisel tasuta saadud põhivara kajastamise kohta vastava korrektuuri.

   1.2. Teine ettepanek puudutab OÜ-t Venvaltor ostetud ventilatsioonisüsteemi kajastamist põhivarana.

   Otsuse tegemisel kanda ühe keldriruumi ventilatsioonitööd kohe kuludesse, on lähtutud sellest, et suhteliselt väiksema osa kogumaksumusest moodustab ventilatsioonisüsteemi enda maksumus ning see ei suurenda kinnisvara väärtust. Samas võib kogu ventilatsioonisüsteemi rajamist kajastada põhivarana ja amortiseerida järgnevate aastate jooksul.

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 23.07.02 2-7.1-FA/02/79-4

AA 002924

Tõnismägi 5A
15191 TALLINN
Reg. nr. 70000898

tel. (3 72) 6 20 81 00
fax (3 72) 6 20 81 09
E-mail sekretar@just.ee
http://www.just.ee

a/a 10220001247014
Tallinna Riigikassa
Eesti Ühispank
kood 401

1.3. Ettepanek korrigeerida vastavalt bilansiridu „Ettemaksed hankijatele" ja „Muud ettemaksed," et real „Ettemaksed hankijatele" kajastuks ainult varude eest tehtud ettemaksed.

Selle ettepanekuga võib nõustuda ja seda arvestatakse 2002. aastaaruande koostamisel.

2. Riigikontrolli arvamuse eelnõus on tehtud kaks ettepanekut seoses riigi poolt tasutava õigusabiga.

2.1. Esimene ettepanek puudutab riigi õigusabi osutamiseks eraldatud raha kasutamise aruandluse korda. Nimelt väidab Riigikontroll oma arvamuses, et Advokatuuri juhatuse poolt Justiitsministeeriumile justiitsministri 30. mai 2001.a määruse nr 44 § 6 kohaselt esitatav aruanne ei ole piisavalt ülevaatlik ning sellest ei ole tuvastatav, kui palju tunde on tasustatud tavalise ja kui palju kõrgendatud tunnitasuga.

Siinjuures on Riigikontroll ilmselt jätnud tähelepanuta asjaolu, et osundatud määruse §6 lg2 kohaselt saadab Advokatuuri juhatus kõrgendatud tunnitasu maksmise otsuste ärakirjad Justiitsministeeriumile 10 tööpäeva jooksul otsuse tegemisest. Seega on Riigikontrolli poolt puuduvaks märgitud info tegelikkuses Justiitsministeeriumil olemas.

Lisaks sellele, alates 18.04.2002.a on nimetatud justiitsministri määrus asendatud justiitsministri 04.04.2002.a määrusega nr 23 (RTL 2002, 49, 686). Uue määruse kohaselt on mõõdetakse riigi õigusabi osutamiseks kulutatud aega ajapunktides[1]. Määruse § 6 lg 1 teise lause kohaselt tuuakse Advokatuuri juhatuse poolt Justiitsministeeriumile esitatava advokaadibüroodele riigi õigusabi osutamise eest väljamakstud tasu aruandes eristatavalt välja tsiviil-, haldus-, haldusõigusrikkumise ja kriminaalasjades riigi õigusabi osutamise ajapunktide arv ja väljamakstud tasu suurus. Samuti näeb uue määruse § 6 lg 2 ette, et Advokatuuri juhatus saadab eelneva poole aasta jooksul tehtud kõrgendatud tunnitasu maksmise otsuste ärakirjad Justiitsministeeriumile iga aasta 15. juuliks ja 15. jaanuariks.

2.2. Teiseks tegi Riigikontroll märkuse selle kohta, et Justiitsministeerium ei olnud kasutanud oma õigust kontrollida riigi õigusabi osutamise eest eraldatud vahendite kasutamist, milleks õigustatus tuleneb advokatuuriseaduse § 4 lg-st 4. Tõepooleset sellist kontrolli Justiitsministeeriumi poolt 2001.a jooksul läbi viidud ei ole ning seda põhjusel, et justiitsministril ei ole tekkinud kahtlusi riigi õigusabi vahendite kasutamise ebaõigsuse suhtes. Nii nagu kogu advokatuuri majandustegevus allub ka riigi õigusabi vahendite kasutamise esmase kontrolli kohustus advokatuuri revisjonikomisjonil, kes võib vajadusel nõuda ka audiitoripoolse kontrolli läbiviimist. Kuna revisjonikomisjon ei ole riigi õigusabi vahendite kasutamisega seoses rikkumisi avastanud, siis pole Justiitsministeeriumi hinnangul vajadust ka täiendavaks ministeeriumipoolseks kontrolliks olnud. Kummatigi kaalub Justiitsministeerium vastava kontrolli läbiviimist 2002.a jooksul.

3. Riigikontroll juhib tähelepanu, et Riigikassa andmete põhjal tehtud kontrolli tulemusel selgus, et teenuste või kaupade ostmisel Villu Kõve Advokaadibüroo OÜ-lt, Fontes PMP AS-lt, notar Tiit Sepp'alt ja Shell Eesti AS-lt tulnuks eelnevalt läbi viia riigihankekonkurss.

Eelmises Riigihangete seaduses, mis kehtis kuni 01.04.2001, oli üheselt sätestatud, et õigusabi ostmisel ei ole riigihanke korraldamine kohustuslik. Arvestada tuleb seda, et õigusabi tegelik maht on raskesti prognoositav ja osutatavad teenused väga erineva iseloomuga.

[1] Määruse § 2

Villu Kõve Advokaadibüroo poolt perioodil 01.01.2001-01.04.2001 esitatud arvete alusel on Justiitsministeerium tasunud kokku 140 184.- krooni. Ülejäänud 2001. aasta jooksul tasutud summade maksmise aluseks oli valdavalt enne 01.04.2001 sõlmitud lepingud, mille kehtimist uue seaduse vastuvõtmine ei mõjuta.

Seega ei ole õigusabi eest tasumine summas 532 416.- krooni toimunud kehtiva Riigihangete seaduse alusel tekkinud suhtest tulenevalt. Riigile 2001. aastal õigusabi osutamiseks kuulutas Justiitsministeerium välja avaliku konkursi. Selle aluseks oli Vabariigi Valitsuse 13. septembri määrus nr 297 "Riigi lepingulise esindamise kord kohtus tsiviil-, haldus- ja kriminaalasjades", mis nägi ette riigile õigusabiteenuse korrastamise. Konkursile kutsuti osalema nii advokaadibürood kui ka muud õigusabiteenuse pakkujad. Konkursi tulemuse alusel koostas justiitsminister nimekirja riigile 2001 aastal õigusabi pakkujatest, kes vastavad riigi poolt õigusabiteenusele seatud tingimustele ning suudavad seeläbi tagada riigi heatasemeline esindamise kohtus. Nimekirjas sisalduvad kõigi kvalifitseeritud pakkujate nimed ja nende poolt enda kohta pakkumises esitatud informatsioon (valdkonnad, millistes nad õigusabi annavad, pakkuja kvalifikatsioon, tunnihind jne).

Oleme seisukohal, et ka Fontes PMP OÜ-lt tellitud personaliotsingute korral on iga otsingu puhul tegemist erineva protsessiga. Nii ei ole võimalik ühtviisi valida sobivat vangla direktorit või ministeeriumi spetsialisti. Sarnast seisukohta väljendati Justiitsministeeriumis 13.07.2001 toimunud koosolekul Riigikontrolli ja Riigihangete Ameti osavõtul, kus jõuti arusaamisele, et riigihanke teostamine pole vajalik, kui iga osutatav teenus on vaadeldav eraldi hankena.

Kütuse ostmiseks ei kuulutatud hankekonkurssi välja, sest arvestati sellega, et autokütuse hankeid hakkab korraldama Riigihangete Keskus, mis aga ei realiseerinud.

Notari tasu seaduse § 2 lõige 3 keelab notaril sõlmida kokkuleppeid seaduses sätestatud tasumäärade muutmiseks. Et ka muud notari kohustused notariaaltoimingute tegemisel on seaduses imperatiivselt sätestatud, siis puuduvad kriteeriumid riigihanke korraldamiseks.

4. Riigikontroll on oma kirjas (p. 3.1.2.) juhtinud tähelepanu ka asjaolule, et Justiitsministeeriumis moodustas mitmete töötajate puhul lisatasu nõutavamast tulemuslikuma töö eest üle 50% astmepalgast. Määrus „Riigiteenistujate töötasustamine 2001. aastal" ütleb, et minister ja riigisekretär oma käskkirjaga ning maavanem oma korraldusega võib erandkorras kehtestada oma ametiasutuse ja valitsemisalas või halduses olevate ametiasutuste nende ametikohtade loetelu, millele käesoleva paragrahvi lõikes 5 kehtestatud piirang (50 %) ei laiene. Justiitsministeeriumis on antud ametikohtade loetelu toodud Justiitsministri käskkirjaga kinnitatud dokumendis „Justiitsministeeriumi teenistujate palgajuhend 2001. aastal" p. 18 (muudetud Justiitsministri 03.07.2001 a. käskkirjaga nr. 331).

5. Justiitsministeerium juhib tähelepanu asjaolule, et ametikorterite osas on kogu riigis vaja kujundada ühtne lähenemine ja võtta vastu otsused nende edasise tuleviku suhtes. Seetõttu peame vajalikuks rõhutada, et Justiitsministeerium ei ole eraldi otsustanud ühegi olemasoleva ametikorteri üleandmist enne, kui riigis tervikuna ei ole otsustatud ametikorterite edasist saatust.

Lugupidamisega,

Ain Seppik
Siseminister justiitsministri ülesannetes

Peeter Peda 6208 149
Peeter.Peda@just.ee